

Tiết 4

IV - TÂY SƠN ĐÁNH TAN QUÂN THANH

I - Mục tiêu bài học

Xem mục tiêu chung của bài.

II - Những điều cần lưu ý

1. Nhận rõ âm mưu xâm lược của nhà Thanh và kế hoạch rút khỏi Thăng Long của quân Tây Sơn khi 29 vạn quân Thanh ào ạt kéo vào nước ta.

2. Kế hoạch đại phá quân Thanh của vua Quang Trung (hành quân thần tốc từ Phú Xuân ra Nghệ An, Thanh Hoá, Tam Điệp, tấn công quân Thanh vào dịp Tết Âm lịch và chiến thắng Ngọc Hồi – Đống Đa lịch sử).

3. Nguyên nhân thắng lợi và ý nghĩa lịch sử của phong trào Tây Sơn.

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

Bản đồ Tây Sơn chống quân Thanh.

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu bài mới

GV tóm tắt nội dung bài trước để giới thiệu bài mới.

2. Dạy và học bài mới

- *Mục 1*, GV đặt vấn đề qua các câu hỏi nhằm gợi sự chú ý của HS : "Nhà Thanh viện cớ gì để đem quân sang xâm lược nước ta ?", "Lê Chiêu Thống đón rước quân xâm lược như thế nào ?", "Vì sao quân ta rút khỏi Thăng Long ?", "Vì sao nhân dân Thăng Long căm thù cao độ quân cướp nước và lũ bán nước ?".

+ *Về âm mưu xâm lược của nhà Thanh*, GV trình bày và đặt câu hỏi để HS trả lời : "Vì sao triều Thanh theo đuổi âm mưu xâm lược nước ta ?".

Triều đình nhà Thanh tuy sợ lực lượng Tây Sơn nhưng vẫn không giấu được âm mưu muốn thôn tính nước ta. Tuần phủ Quảng Tây là Tôn Vĩnh Thanh tâu lên vua Càn Long : "Chi bằng đóng quân không đánh, đợi cho Lê và Tây Sơn đánh nhau, cả hai cùng mỏi mệt, bấy giờ ta sẽ thừa cơ chiếm lấy cũng chưa muộn". Cuối cùng, Càn Long tán thành ý kiến của Tôn Sĩ Nghị : " ... Nếu phục hưng cho nhà Lê rồi [!] ta sẽ đặt thú binh mà giữ lấy nước, thế là vừa phục tồn nhà Lê lại vừa được đất An Nam, thật là được cả hai việc".

Càn Long cử Tôn Sĩ Nghị làm tổng chỉ huy, chia quân làm 4 đạo tiến vào xâm lược nước ta (sử dụng bản đồ minh họa) : *Đạo quân thứ nhất*, do Tôn Sĩ Nghị và đề đốc Hứa Thế Hanh chỉ huy, theo đường Lạng Sơn tiến vào Thăng Long. *Đạo quân thứ hai*, do tri phủ Sầm Nghi Đống chỉ huy, theo đường Cao Bằng tiến xuống Thăng Long. *Đạo quân thứ ba*, do đề đốc Ô Đại Kinh chỉ huy, theo đường Tuyên Quang tiến xuống đóng ở Sơn Tây. *Đạo quân thứ tư* qua vùng Quảng Ninh, tiến vào đóng ở Hải Dương.

+ *Nhân dân Thăng Long căm thù bè lũ cướp nước và bán nước*, Tôn Sĩ Nghị kéo quân vào Thăng Long được dễ dàng, càng chủ quan, kiêu ngạo, cho quân lính "mặc sức làm điều phi pháp...", kiếm mọi cách vu hãm những người lương thiện, áp bức cướp bóc những người giàu có, thậm chí giữa chợ, giữa đường cũng cướp giật của cải, hãm hiếp đàn bà, không còn kiêng sợ gì cả" (*Hoàng Lê nhất thống chí*). Lê Chiêu Thống phải dùng niên hiệu vua Càn Long và hàng ngày đến chầu chực tại dinh Tôn Sĩ Nghị rất nhục nhã. Có lần Sĩ Nghị không tiếp, sai người ra bảo : "Hôm nay không có việc quân quốc gì, xin về cung nghỉ".

- *Mục 2 - Quang Trung đại phá quân Thanh (1789)* : GV có thể cùng HS xây dựng bài học qua bản đồ lớn đã chuẩn bị (sử dụng thêm các chi tiết, các sự kiện ở phần *Tài liệu tham khảo*).

Chỉ trong 5 ngày đêm (từ 30 đến mùng 5 Tết, tức ngày 25 - 12 - 1788 đến ngày 30 - 1 - 1789), quân ta, dưới sự chỉ huy của Quang Trung, đã quét sạch ngót 30 vạn quân Thanh và bè lũ bán nước ra khỏi bờ cõi, đánh dấu một chiến công oanh liệt vào bậc nhất trong lịch sử chống ngoại xâm của dân tộc ta thời trung đại.

- Mục 3 - Nguyên nhân thắng lợi và ý nghĩa lịch sử của phong trào Tây Sơn :

GV đặt câu hỏi và gợi ý cho HS trả lời, rồi khái quát : "Thắng lợi rực rỡ của chiến dịch đại phá quân Thanh là kết quả của tinh thần chiến đấu dũng cảm của quân sĩ, sự tham gia ủng hộ mạnh mẽ của nhân dân và tài chỉ huy quân sự tuyệt vời của Quang Trung. Bí quyết của thắng lợi là do Quang Trung đã vận dụng một đường lối chiến lược và chiến thuật tài tình, độc đáo, phát huy cao độ tinh thần yêu nước của nhân dân, nắm vững thời cơ, triệt để lợi dụng mọi nhân tố bất ngờ để tổ chức phản công quyết liệt và nhanh chóng, tiêu diệt một lực lượng giặc cướp nước đông gấp bội. Đặc điểm nổi bật trong nghệ thuật chỉ đạo chiến tranh của Quang Trung là hành quân thần tốc, tiến quân mãnh liệt, tổ chức và chỉ đạo chiến đấu hết sức cơ động. Với chiến công này, Quang Trung xứng đáng là nhà quân sự thiên tài. Ông đã góp phần đưa khoa học quân sự Việt Nam phát triển lên một tầm cao mới ở cuối thế kỉ XVIII. Thắng lợi đại phá quân Thanh có ý nghĩa lịch sử vô cùng to lớn : giải phóng đất nước, giữ vững nền độc lập của Tổ quốc, một lần nữa đập tan cuồng vọng xâm lược của các đế chế quân chủ phương Bắc".

3. Gợi ý trả lời câu hỏi kiểm tra cuối bài

GV nên gợi ý cho HS dựa vào nội dung mục IV trong SGK để trả lời.

V - Tài liệu tham khảo

(Về việc Quang Trung tiến quân ra Bắc đại phá quân Thanh)

Ngày 21 – 12 – 1788 (24 – 11 năm Mậu Thân), Nguyễn Huệ nhận được tin cáo cấp của Ngô Văn Sở. Ngay ngày hôm sau, Nguyễn Huệ sai đắp đàn ở phía sau núi Ngự Bình làm lễ tế Trời – Đất, lên ngôi Hoàng đế, lấy niên hiệu Quang Trung rồi ra lệnh xuất quân ra Bắc, tiêu diệt giặc Thanh.

Ra đến Nghệ An, Quang Trung tuyển thêm quân (tổng cộng 10 vạn quân và vài trăm thớt voi chiến), tổ chức cuộc duyệt binh lớn, kêu gọi quân sĩ : "Quân Thanh sang xâm lấn nước ta, hiện ở Thăng Long, các người đã biết chưa?... Từ đời Hán đến nay, chúng đã mấy phen cướp bóc nước ta, giết hại nhân dân, vơ vét của cải, người mình không thể chịu nổi, ai cũng muốn đuổi chúng đi... Đời Hán có Trưng Nữ Vương, đời Tống có Đinh Tiên Hoàng, Lê Đại Hành, đời Nguyên có Trần Hưng Đạo, đời Minh có Lê Thái Tổ. Các ngài không nề ngồi nhìn chúng làm điều tàn bạo, nên đã thuận lòng người, dấy nghĩa quân, đều chỉ đánh một trận là thắng và đuổi chúng về phương Bắc... Nay người Thanh lại sang mưu đồ lấy nước Nam ta đặt làm quận, huyện, không biết trông gương mấy đời Tống, Nguyên, Minh ngày xưa. Vì vậy ta phải kéo quân ra đánh đuổi chúng ...".

Ra đến Thanh Hoá, Quang Trung làm lễ "thệ sư" (quân lính thề trước khi ra trận) và đọc bài Hiếu dụ tướng sĩ, với những câu "Đánh cho đứt dãi tóc..." (đã dẫn trong SGK).

Ra đến Tam Điệp (25 - 1 - 1789, tức 20 - 12 năm Mậu Thân), Quang Trung khen ngợi kế hoạch rút khỏi Thăng Long để bảo toàn lực lượng của các tướng : " ...Các người đã biết tránh mũi nhọn của chúng, chia ra chặn giữ các nơi hiểm yếu, bên trong thì kích thích lòng quân, bên ngoài thì làm cho giặc kiêu căng, kế ấy là rất đúng..." (Hoàng Lê nhất thống chí). Tiếp đó, Quang Trung tuyên bố : "Nay ta tới đây tự đốc việc quân, chiến thủ ra sao đã có phương lược định sẵn, chỉ trong mười ngày nữa, thế nào cũng quét sạch quân Thanh và truyền lệnh mở tiệc khao quân. Trong bữa tiệc, Quang Trung kêu gọi tướng sĩ : "Nhà Thanh từ vua Càn Long lên ngôi đến nay luôn luôn mưu toan khuếch trương bờ cõi... Sự mất còn của nước ta là quyết định ở trận này... Ta phải làm cho quân Ngô từ nay về sau không dám có ý tưởng điên cuồng muốn chiếm lấy đất nước ta làm quận, huyện của chúng nữa" (Minh đô sử).